

Våga vara den kyrka du i Kristus är? – II

Man kan tycka att rubriken kräver ett utropstecken och inte ett frågetecken. Att kyrkans identitet är given, att den är formulerad redan i hennes namn – kyrka – kyriakos – det som tillhör Herren. Men även det givna kan gå förlorat, identiteten upplösas, uppdraget bli otydligt. Förra numrets ledare om några vågade uppmuntringar handlade i grunden om Svenska kyrkans identitet. Att våga vara den kyrka hon i Kristus är.

Jonas Eek väckte frågan om Svenska kyrkans identitet i en ledare i Kyrkans Tidning (50/2019) med anledning av att det är tjugo år sedan hon upphörde att vara statskyrka. Kyrkan blev fri från staten och staten fri från kyrkan. Parallellen, som Eek drar, till utvecklingsteorier om en människas mognadsprocess är smått underfundig. Såväl den frisläppta Svenska kyrkans barndom som tonårstid är förbi, nu är vuxenlivet i vardande.

De första tjugo åren har i viss mån gått i organiserandets tecken. En i formell mening förändrad relation till staten har medfört att Svenska kyrkans position i samhället alltmer kommit att omprövas. Hon är inte längre den givna kyrkan i Sverige, inte längre den enda kyrkan med en särställning bland andra samfund eller religioner. Hennes tidigare så självklara rätt att få besöka skolorna, ansvara för andakter på vårdhem och sjukhus, ordna korum för regementen eller tings- och hovrätts gudstjänster i början av varje nytt arbetsår finns inte längre.

Den enda formella resten av Svenska kyrkans en gång givna position som »statskyrkan» lär nog vara att successionsordningen förutsätter att konungen tillhör denna kyrka genom »vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är» och att »prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödas i samma lära och inom riket».

De gångna tjugo åren har medfört en djupgående omorganisation med strukturutredningens genomförande som kulmen på en redan påbörjad process av sammanslagna pastorat och församlingar. Det egentliga församlingslivet har i praktiken påverkats mer av den omorganisationen än av skilsmässan mellan kyrka och stat. Men även under de tjugo år som föregick skilsmässan genomfördes stora förändringar med ett omstrukturerat kyrkomöte (1982), överföringen av folkbokföringen från kyrkan till skatteverket (1991) samt förändrade regler för medlemskap med dopet som grund (1996).

När nu den yttre formen blivit färdig, borde kyrkan enligt Jonas Eek kunna börja söka sin inre identitet som det brukar vara i övergången från ungdomstidens formande till vuxenlivets självförståelse. Men kyrkans organisation utgör en del av hennes identitet. Hur hon formerar sig är inte bara en yttre struktur utan en gestaltning av hennes karaktär.

Därför var det en anomali att Svenska kyrkan kom att vara och kallas för »statskyrka». Och tanken på Svenska kyrkan som folkkyrka var ett sätt att teologisera hennes organisatoriska karaktär genom att innesluta alla i sin famn och vara rikstäckande. Själva begreppet »Svenska kyrkan» var därtill något som infördes ganska sent. Det var inte någon originalbestämmelse för hur hon förstod sig själv utan hon var helt enkelt Kristi kyrka i

Sverige till dess att hon började bli konkurrensutsatt.

Frågan om Svenska kyrkans identitet och självförståelse måste dock tas på djupaste allvar. Det är ett tecken på identitetsförlust när frågan ställts i motioner i kyrkomötet, väckts av debattörer i dagspressen och utmanats av inomkyrkliga rörelser som undrat vart kyrkan är på väg.

Att det finns många orsaker till vilsenheten är uppenbart. En av de mest avgörande kom med kyrkomötets förändring 1982, som förstärkte det partipolitiska systemet, vilket väl

också var det outtalade syftet. Till detta kommer det märkliga att en sekulär stat i *Lagen om Svenska kyrkan* har fattat beslut om hur hon ska betecknas och vara organiserad – i praktiken ett beslut om hennes identitet. Kyrkans grundläggande dokument som är fastställda i Kyrkoordningen är i realiteten inte styrande för hennes beslut, utan det är andra intressen som dominerar. Dokumenten har fått en närmast symbolisk funktion, som likt en galjonsfigur sitter på skeppets stäv utan att kunna påverka vare sig innehåll eller riktning.

Ett identitetssökande kan ha flera utgångspunkter. En är att man är trygg i sin identitet men osäker på hur den ska gestaltas i en ny och ständigt föränderlig kontext. För en trygg kyrka bör ett sådant möte med samtiden vara inspirerande – att hon å ena sidan är förankrad i den en gång för alla givna trosregeln, å andra sidan utmanas till att finna de pedagogiska verktyg som samtiden kräver.

Men om däremot identiteten och självförståelsen är osäker, om frågan om det egna jaget – kyrkans själ – är obesvarad leder detta till inre otrygghet. Svenska kyrkan i dag är knappast trygg i vare sig identitet eller uppdrag. Hon försöker inte bara finna sin roll i samhället, hon är obekvämd med sig själv, obekvämd med Bibeln och bekännelsen ständigt omformulerande hur Skrift och tradition ska förstås. Följden blir att hon ser sig själv i samhällsspeglarna i stället för i ljuset av vem hon är i Kristus.

Men kyrkan kan också vara oklar över sin identitet för att det i henne finns många motstridiga viljor. Att då sträva efter enhetlighet i stället för enhet, efter konformitet i stället för mångfald, leder fel. Då är hon inte en bred gemenskap av skiftande traditioner utan blir stympad och utarmad. Mångfalden inom kyrkan är en tillgång, inte en besvärande relik av det förgångna.

Den dom som domkapitlet i Luleå nyligen avkunnat genom att avkraga en präst, är ett sorgligt exempel på konformistisk amputation (se Pressklipp & kommentarer). Till sist återstår väl inte ens en tumme av hela kyrkokroppen. När beslut präglas mer av krävande korrekthet än av trohet mot Skrift och tradition leder detta till identitetsförlust.

Ännu en utgångspunkt kan vara att kyrkan skäms över sin faktiska identitet så att hon försöker vara vad hon inte är – som exempelvis mer av ett religiöst mångfaldsrum än ett rum för det kristocentriska. Ambitionen att försvara religionens och religionernas plats i samhället är god, motiverad, nödvändig och önskvärd. Som det historiskt största samfundet är förmodligen Svenska kyrkan bäst lämpad för denna uppgift.

Men när kyrkan i bästa välvilja strävar efter att företräda hela Areopagen och föra dess talan, finns risken att hennes identitet försvagas genom att det allmänreligiösa prioriteras mer än det kristocentriska. Alltför ofta, vilket SPT påpekat tidigare, möter en genans kring Jesus Kristus som kyrkans herre. En kanske i och för sig vällovlig önskan att inte väcka anstöt leder till en urholkning av identiteten.

Redan när Paulus stod på Areopagen visste han att kärnan i kyrkans identitet ligger hos den Jesus Kristus som redan då var en stötesten och en dårskap. För människor. Men som är Guds vishet.